

חינוך לחיים

פרשת ויקהל

דו-שיח מרתק מתנהל בין משה לבורא כל עלמין בסוגיות מראות הנשים שמוענקות על-ידיהן למשכן. משה טוען כי אין זה יאה שתכשיטים המיועדים ליצר הרע יוענקו כתרומה למקום קודש. אולם האלוקים משיבו, כי המראות הביאו מאידך למצווה, וממילא אין לחוש לכך. מהו שורשו של דיון ועל מה הוא נסוב? משה רבינו סבור כי המראות – אלו שנועדו לחטא אין מקומם בבית האלוקים. אולם האלוקים משיבו כי הם ניטראליים ואין נחשבים למחטיאים בעצמותם – וכי תלוי רק במה משתמשים בהם. כלומר: ניתן אפוא להשתמש בהם לחטא ולמרי באלוקים אך מאידך גם ניתן לתעל אותם לאפיק רוחני קדוש ונעלה מאין כמוהו. מדהימה הקוטביות השוררת כאן?

הוי-אומר - הרוע איננו שם עצם. הוא רק חיידק רעיל שנדבק בו בחפץ. מכאן שתשובת האלוקים למשה איננה רק משוב לשאלה – אלא כי אם עקירת ההנחה שבה. באה היא לומר, כי המראות הם חפץ קלאסי במהותו. רבב לא דבק בשמם העצמותי. מכאן ואילך – ההחלטה נתונה בחפץ האדם המשתמש בהם. הוא ישפוט: לשבט או לחסד.

ואותו רעיון שמקשר בין פר' כי תשא שעם ישראל נתבעו להביא לחטא העגל ומביאים מיד!!! והשבוע – מהפך!!! נתבעים להביא למשכן ומיד מביאים עם כל המרץ!!! אז מה האופי שלהם??? מה התכונות שלהם??

ההסבר פשוט – לכל תלמיד יש תכונות חזקות, אך בהתחלה הם חלולות – פתוחות להצעה. ואין ברירה!!! תפקדינו לדאוג כל הזמן לאנרגיות שיהיה להם על מה להתפרק. אין כזה דבר להרגיע או לדכא את האנרגיה!!! ואם לא תתן לה להתפרק על תרומת המשכן... אל תתפלא שהיא פתאום תצא מכלל שליטה... ותתפרק על העגל... חלילה!!!

לכל תלמיד יש תכונות ומידות שנראות רעות (כן גם היפרקטביות). אם ההורה-המורה יעשה כל אשר לאל ידו כדי לדכא את מגמת התלמיד המופרע עד כדי גדיעה. צר לי ליידעו – אך לשווא עומל. זאת משום, שתכונה זו שניתחן בה הנער איננה תכונה שלילית בשורשה. אין - זה אלא שהנער לא יודע לכוונה לאפיקים הנכונים שיתרמו לנפשו. עבודתו של המחנך היא דווקא לתת ביטוי לתכונת התסיסה של תלמידו-במקום הנכון.

נכון שיטת הסיכול ודאי יאה למחנך – ההורה השלו הרוצה לשבת תחת גפנו ותאנתו ולראות את עולמו בידו. אך אם מחנך- הורה אידיאלי הוא – כדאי שישנס מותניים ויתחיל לעבוד. אין מה לעשות !!!... (דרכו)

”ויבואו כל איש אשר נשאו לבו”

כותב הרמב”ן ”וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שיאמן בהם ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' לבוא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר” רואים בדבריו שהאומנים לא היו מומחים ולא למדו כלל את המלאכה אלא חשו שבטבעם יש את הכישרון ובטחו בכוחם זה.

אומר ר' משה פיינשטיין זצ”ל בכל ילד יש כישרונות מולדים וזה קול שקורא לו ממעל לעסוק בכך. העובדה שהקב”ה חננו וברכו בכישרון הוא צו גיוס וקריאה לדגל. וצריך לעודד את הילד ולתת בו אמון, אפשרות להתנסות, ולטעת בו בטחון עצמי שהוא באמת יכול. אם לא ניתן לילד להתנסות, אף פעם הוא לא יוכל להראות את כוחו ולהצליח. אין למנוע מהילד התמודדות וכמובן יש להגיש עזרה כאשר הוא זקוק לה אך מנגד עצמאות כשמצליח לבדו.

הורים המאפשרים לילדיהם התנסויות ונותנים בהם אמון- מפתחים את הכישרונות של ילדיהם ומגלים שילדיהם מוכשרים ומצלחים ובעלי בטחון עצמי ומנגד הורים שלא סומכים על ילדיהם, חוסמים אותם!!! מונעים את הצלחתם וכמובן גורמים לחוסר בטחון עצמי.

ידועה האגדה על הילד שביקש מהזקן החכם את הזחל המתפתח לאיטו לפרפר. והסביר לו הזקן שיש להמתין בסבלנות עד שיתעורר הפרפר ויצא במלוא הדרו. אך הזהיר את הילד ”כאשר תראה סימני התעוררות, אין לסייע לפרפר לבקוע את הקליפה העוטפת אותו! תן לו להסתדר והמתן בסבלנות. כעבור זמן שהילד רואה פרפר המנסה להשתחרר מעטיפתו. הפרפר המסכן נאבק ונלחם ללא הצלחה ניכרת. נכמרו רחמי הילד ועזר לפרפר לצאת. אך רק התרומם לעוף ומיד נפל ומת וכו' הסביר לו הזקן החכם ”המאבק של הפרפר בפקעת מחזק את שריריו שיאפשרו לו לעוף” ובזה שסייעת לו לא נתת לו את האפשרות להתחזק....

תנו לילדינו – תלמידנו את הכח להתנסות ולהראות לנו כמה הם מוכשרים ומצלחים!!!

לע”נ אבי מורי ר’ חיים ב”ר ישעיהו ז”ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת ויקהל - פקודי

"ויעשו כל חכם לב" - מדוע נאמר חכם לב? והלא החכמה היא במוח?

נקדים סיפור נפלא: בכיתה בתלמוד תורה מסוים במהלך שיעור מוסר שירטט הרב על הלוח קו ישר באורך כחצי מטר. ואז פונה הרב לתלמידיו ואומר: 'תלמידים יקרים, יש לי משימה עבורכם, מי יצליח להקטין את הקו שבלוח אבל מבלי לגעת בו...?' במשך כחצי שעה ניסו התלמידים להציע הצעות שונות. ואז אמר להם הרב: 'שימו לב למה שאני עושה... לקח הרב טוש ומתח קו נוסף במקביל לקו הקודם באורך מטר וחצי, פנה לתלמידים ושאל 'מה קרה לקו הקודם? הוא הפך כעת לקטן יותר ביחס לקו החדש וזאת מבלי שנגעתי בו כלל.

מוסר ההשכל: אדם שואף להצליח בחיים. אבל קורה לא אחת שקמים לאדם מתחרים, זה יכול להיות בעבודה, בלימודים, בעסקים וכיו"ב... אדם שחכמתו היא במוח אבל מידותיו מושחתות, יעשה הכל כדי להקטין את אילו שקמים נגדו בדברי שטנה בהכפשות וכיו"ב. אבל אדם שחכמתו היא בלב שהוא משכן המידות, ומידותיו מתוקנות והגונות, יעשה דבר פשוט: הוא ידאג להבליט את כישוריו ולהגדיל את עצמו. בכך הוא יקטין וישתיק את כל מתחריו וזאת מבלי לפגוע בהם כלל. הלימוד: תגדיל את עצמך ובכך יושפלו כל אויביך.

ונוסיף עוד ווארט - "במראות הצובאות" - המגיד ממזריטש היה אומר, מכאן אנו למדים שצריך כל אדם לבחון את עצמו כאילו הוא מביט במראה, שכן קל לו לאדם להבחין בחסרונות חברו, ואילו בחסרונות עצמו אינו מבחין כלל וכלל. לכן, יעשה את חברו כ"מראה" לעצמו, וכאשר יבחין בחסרון אצל חברו, יהרהר בליבו מיד "שמא חסרון זה מצוי גם אצלי"? כך גם היה בבית המקדש, סיים המגיד, שכן חובה היה על הכהנים לקדש ידיהם ורגליהם לפני העבודה, ובכלל זה היה עליהם להיטהר מכל פגם רוחני שיש בהם. תפקידם של ה"מראות הצובאות" היה להזכיר לכהנים חשבון נפש זה.

"תכין להם הדרך" - פוקדת התורה על הלוויים להכין לרוצחים בשגגה הגולים לערי המקלט סימני דרך כדי שיידעו היכן מיקומם המדויק של הערים ולא יתעו בדרכם חלילה. מלמדת התורה כאן יסוד חשוב: האדם כבר ניצב על חבל התלייה. גזר דין מוות הושת עליו. אולם גם אז כך פוקדת עלינו התורה, יש לפעול בקור רוח ובשיקול דעת מתון: "ברור לו מיתה יפה" כלומר: יהרגוהו בחופזה לבל יחוש עינוי מיותר. האדם הגיע לדיוטה האנושית התחתונה והאפלה ביותר עד שנגזר עליו דין כליה פומבי, כבר רואה הוא את אחריתו אז האם זהו האיש שאליו יש להתייחס בעדינות ומתינות קרה האומנם?

התורה משיתה על עבד החוטא בגניבה עונש עבדות בן 6 שנים. אבל דווקא שם בחיק האדון, מצטווה זה להעריך עליו מכל טוב "כי טוב לו עמך" ואף את כריתו הבודדת יבכר לתתה לו והוא ינום שנתו בהעדרה. לכאורה עוד גנב שפל האם זהו המקום להביע לו פנים צהובות כל כך? מה פירושם ופשרם של דברים? התורה מלמדת אותנו פרופורציה נכון האיש חטא בגניבה אבל זאת לא נחשבת לו אלא למעידה אין הוא "ילד רע" - "היה רע לו". כבר לימדנו הרמב"ם "יסוד מוסד: פנימיותו של היהודי זכה וצחה, ללא רבב. במהותו, איננו דורש רק טוב אלא שיצורו החיצוני מושכו לעבר ביבים של אוב. זה לא הוא" מכאן שאין לאבד רסן ולהתייחס אליו כאל טיפוס חסר צלם אלא יש לחקוק על לוח הלב כי הוא עודנו עוטה על עצמו את צלמו של האלוקים, ולא ניתן לעלוב בו ולהשפילו עד אימה. מינון יהודי - זה כל הסיפור. ובעצם זה כלל ידוע בנפתולי החינוך: מעולם אל תתייג את ילדך!! גם אם כיזב או רימה אל תהפוך אותו ל"שקרן"!! הוא אמר דבר שקר - הוא לא שקרן. כי הוא לא חבר בכת השקרנים!! הזהר נא, אב ומחנך יקר: בינך- תלמידך עלול להיות אם התווית השלילית הזו כל ימי חייו!! אל - נא תחטא בכפליים!!

התורה מתווה סימני- דרך גם לאלה ששפכו דם של איש סתמי. ולא, לא בגלל אופי הפעולה שנעשתה בבלי - דעת. זה לא לב העניין. מדובר בעניין עקרוני בעליל: לא ניתן לטשטש ולהמהם ערכים, אפילו כאלו הנראים חסרי-ערך, גם כאשר ידובר באדם שצריך לבוא על משפטו.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com